

Posudek bakalářské práce Lenky Hejlové
Motivovanost vybraných toponym města Prahy v českém znakovém jazyce.

O onymickém úzu českých neslyšících toho zatím víme pořád ještě málo (snad s výjimkou pojmenovávání osob). Bakalářská práce kol. Hejlové chce k rozšíření poznatků o těchto otázkách přispět: zaměřuje se na to, jak čeští neslyšící pojmenovávají stanice metra.

Analýzu chce diplomatka opřít o poznatky, které načerpala studiem odborné literatury (obecně lingvistické, onomastické, lexikologické) zaměřené jak na jazyky mluvené, tak na jazyky znakové; tu reprodukuje v první části práce.

Práce s odbornou literaturou ale trpí jistými nedostatky: velmi zřídka (pokud vůbec) se v textu objevuje odkaz na stránky reprodukováného titulu, tituly, na které se odkazuje v textu, v seznamu literatury nefigurují (jen namátkou: Suppala-Newport, s. 15, Blatná s. 24, hojně užívaný Černý-Holeš, např. s. 24 aj., žádný z autorů uvedený na s. 25 v souvislosti s problematikou motivovanosti), v seznamu literatury není uveden ani Encyklopedický slovník češtiny (s. 24) a ani tituly další (Miles, Mandel aj.). U časopisů je v seznamu literatury uveden někdy ročník (číslo chybí), jindy naopak (s. 70), někde chybí místo vydání (s. 71), pořadí položek bibliografických údajů neodpovídá normě. Podivný je bibliografický údaj (druhý shora) na s. 71. Odkazy v textu mají někdy i zvláštní povahu, jen např. ze s. 39 *Lingvistky Pizzuto a Volterra se ve své studii (2000, Sutton-Spence, Woll, 1999), již navazují ...* Leckde by bylo dobré v textu uvést odkaz na práci, z níž se čerpá (u příkladu znaku MOTORKA na s. 28), vyznačením citátů si nejsem jista ani jinde. Mohla by autorka při obhajobě vysvětlit alespoň to, proč práce, na něž se odkazuje a jejichž obsah se reprodukuje, nejsou uvedeny v seznamu literatury?

K teoretické části, jež je východiskem práce s jazykovým materiálem, mám řadu otázek - vybírám ty nejpodstatnější a prosím, aby na ně diplomantka při obhajobě laskavě odpověděla.

- První okruh se týká pojetí znaku a sémiotiky. Na s. 8 se konstatuje, že *V této práci se bude vycházet ze Saussurova pojetí znaku, tj. ze vztahu mezi označujícím a označovaným ...* Na s. 17 (i jinde) se ale pracuje (v rozporu s tímto záměrem) se „znakem“ a „významem“. Mohla by to autorka vysvětlit a objasnit, jak tedy - když proklamativně vychází ze Saussura - chápe např. vztahy mezi (v práci užívanými výrazy) „znak“ a „označovaná skutečnost“ (s. 5), „znak“ a „význam“ (např. s. 6: *... znak ... sděluje význam...*) a „označující“ a „označované“? A co to znamená (s. 28), když *mluvčí o daném znaku referuje*? Bylo by možné uvést pro lepší představu příklad? Jinde (s. 27) srov. "znak" a "objekt", na s. 55 pak ještě *... motivovanost jednoho označujícího (znaku) jako takového pro jedno označované (stanice)*. V posledně jmenovaném případě tedy znak = označující? K tomu bych ještě prosila o informaci, v čem byly úvodní výklady o znaku (v pojetí sémiotiky) užitečné pro zpracování tématu bakalářské práce. Je třeba říci, že otázka užitečnosti /nežitečnosti, resp. využitelnosti /nevyužitelnosti úvodních výkladů má obecnější platnost: lze se např. ptát, jak autorka využila pro analýzu svého materiálu partii o klasifikátorech, o odvozování a i partie další.

- Jak autorka (viz s. 12) rozumí vázaným a volným morfémům a jak chápe „kontext“? Co se v této souvislosti rozumí tím, že *Vázané morfémy nemohou být nikdy vytrženy z kontextu*? A jak je to se zmiňovaným nesením „gramatických informací“? Prosila bych o uvedení konkrétních příkladů a o vysvětlení, jak tyto poznatky pomohly autorce lépe uchopit její téma.

- Často se v práci zmiňují metafory, metonymie a synekdochy (opakovaně např. na s. 16). Nerozumím ale tomu, v jakém vztahu k nim jsou znaky SESTRA nebo RODIČE. Mohla by to autorka laskavě vysvětlit?

- Jak rozumět tomu, že (s.26) *by metafory byly ikonické povahy*? Bylo by možné u obhajoby uvést příklad a ikoničnost dané metafory vyložit i s přihlédnutím k tomu, že Černý a Holeš, k nimž se v této souvislosti odkazuje, měli nepochybně na mysli metafory mluveného jazyka?

- Jak autorka rozumí označení „příčinný typ metonymie“? (s. 26) Ze s. 38 bych prosila o vysvětlení výrazu "abstraktní koncept zapojující metonymii" (v souvislosti se znakem STUL). A k tomu ještě prosím o vysvětlení, jak rozumět tabulce na s. 41 – mohla by autorka doložit jednotlivé vydělené typy příklady, nejlépe příklady ze svého materiálu? (Předpokládám, že vydělené typy mají k popisu materiálu sloužit).

- Bylo by možné uvést příklad na to, jak „Ikoničnost“ *znaků může podléhat gramatickým změnám?*

- Bylo by možné (na konkrétním příkladu) vysvětlit, jak autorka pochopila (s. 29) tzv. diagramatickou ikoničnost a jak ji vztahuje k izomorfismu? Je izomorfismus na s. 29 chápán stejně jako izomorfismus na s. 35? A: jak (zase prosím s příkladem) *Vizuální motivovanost jako taková poměrně určuje závazné pořadí slov ve větě, tedy slovosled.* ?

K „praktické“ části práce mám alespoň jednu otázku, pokládám ji ale za zásadní: Proč autorka v textu práce uvádí právě *vybrané fotografie těch hodonym, jejichž motivační vztah k původní označované skutečnosti je zastoupen bodem C1*? Není to očividně typ nejčastější (viz s. 64) – a píše-li „vybrané“, znamená to, že by bylo možno uvést fotografie daného typu znaků ve větším počtu? Pokud ano, proč uvedeny nejsou? Proč se autorce jeví *Operování s typem znaků A, B1, B2 a C2 v písemné podobě bakalářské práce ... jako poněkud zbytečné?* Soudí autorka, že slib analytického odstavce (s. 51 *Pod fotografie těchto znaků bude uveden analytický odstavec*) je naplněn dvěma řádky? Jen na okraj: u znaku STRÍŽKOV není v „analytickém odstavci“ ani zmínka o tom, že jsou uvedeny fotografie tří variant, žádný popis / rozbor toho, jak, resp. v čem se od sebe jednotlivé varianty liší apod. V popisu zobrazených znaků má tedy práce značné rezervy. Jistou „nedodělanost“ srov. i na s. 51: Jak rozumět závěrečné tabulce, kde se uvádí *Motivovanost: Typ vizuální motivovanosti (dle schématu v podkap. 5.3.4): Odpověď a Popis znaku: Odpověď*). ?

Tabulkám početních údajů v textu uvedeným vůbec, to je třeba říci, nelze než věřit – výchozí materiál, jež měla kol. Hejlová k dispozici, v práci přístupný není. K znakům českého znakového jazyka shromážděným na videu (s jeho spouštěním byly značné obtíže) jen jednu otázku: znak SKALKA je zařazen k typu B2 – proč nebyl přiřazen k sledovanému typu C1?

Jistá „nedodělanost“ se projevuje i v „technickém“ zpracování práce: např. na s. 33 nebo 41 nejsou zobrazeny celé popisky k obrázkům, odkazy na obrázky ne vždy odpovídají jejich číslování, např. s. 29 a 30), text na konci s. 20 a s. 21 nenavazuje. Drobné typografické problémy (např. překlipy) nejsou příliš časté.

Větší pozornost mohla autorka věnovat stylizaci (včetně např. volbě tvarů slov s. 43, 50); normám odborného stylu neodpovídají některé popisy tabulek (např. tab. 3, s. 52: *na jedno označované hodonymum připadalo kolik označujících?* – zde srov. opět problém s užíváním výrazů „označující“ a „označované“). Mimochodem: v této tabulce je uvedeno u Střížkova číslo 4 – proč se pak v práci uvádí pouze tři varianty? To by bylo dobré při obhajobě ujasnit. Největší „stylizační“ problém je ale v jisté mnohomluvnosti textu (nebo v jeho nízké explicitnosti?), která čtenáře, zvl. v první, „teoretické“ části textu, nutí domýšlet, dovozovat, dosuzovat autorkou reprodukováné názory ve větší míře, než je v odborných textech obvyklé (jen např. s. 29).

Závěr: Bakalářská práce L. Hejlové „Motivovanost vybraných toponym města Prahy v českém znakovém jazyce“ se věnuje tématu užitečnému, zpracovává ho spíše statisticky (k tomu viz výše) než interpretačně. Může být podkladem k obhajobě.

Alena Macurová
25.8. 2011

Návrh klasifikace: dobře (v případě velmi úspěšné obhajoby, při níž budou uspokojivě vyloženy všechny sporné problémy, lze uvažovat i o hodnocení velmi dobře).

